

การสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive lecture)

ผศ. ดร. นพ. ยอชิ่ง แดงประไพ

ภาควิชาสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

“
Some people talk
in their sleep.
Lecturers talk
while other
people sleep.”

Albert Camus, 1957
Nobel Laureate in Literature

การสอนบรรยาย (lecture) เป็นรูปแบบที่ใช้
อย่างแพร่หลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
(learning activity) และเป็นรูปแบบหลัก สำหรับการ
เรียนในช่วงปีแรกๆ ของนักศึกษาในหลักสูตร
วิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน
ก่อนที่จะเริ่ม ปฏิบัติงานตามสาขาวิชาชีพ การสอน
บรรยายที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับธรรมชาติการ
เรียนรู้ของมนุษย์ สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนในห้องเรียนกลุ่ม
ใหญ่ (large classroom) ได้ โดยอาจใช้ ผู้บรรยาย
เพียงหนึ่งคน การสอนบรรยายจึงถือเป็นการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ที่ประหยัดทรัพยากรบุคคลอย่างมาก

การสอนบรรยายแบบ traditional lecture
ที่มีผู้บรรยายเป็นศูนย์กลาง มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามี
ส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
(active learning) น้อย และยังไม่สามารถดึงดูดให้
ผู้เรียนจดจ่อกับกิจกรรมการเรียนรู้ได้ต่อเนื่อง เมื่อ
เทียบกับกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ เช่น การสอน
กลุ่มย่อย อย่างไรก็ตาม เมื่อปรับย้ายความสำคัญจาก
การสอนของ ผู้บรรยายไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน หรือ
เรียกได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนจากการสอนบรรยาย
แบบ traditional lecture สู่การสอนบรรยายอย่างมี
ปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture) ก็สามารถยกระดับ
การสอนบรรยายให้เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
หรือเป็นการจัดการศึกษาที่มีผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง
(learner-centered education) ได้เช่นกัน

เนื้อหาในบทนี้ครอบคลุมถึงแนวทางในการ
เลือกหัวข้อการสอนที่เหมาะสมกับรูปแบบบรรยาย
การเตรียมตัวของผู้บรรยาย ตั้งแต่การเลือกเนื้อหาที่
เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง การจำกัดปริมาณเนื้อหาให้
เหมาะสมกับเวลาของการบรรยาย หลักการเตรียมสื่อ
ประกอบการสอนบรรยายโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
เช่น PowerPoint หรือ Keynote การจัดทำเอกสาร
ประกอบการบรรยายสำหรับผู้ฟัง เช่น lecture note
หรือ handout วิธีการบรรยายที่มีโครงสร้างชัดเจน
จากบทนำไปสู่บทสรุป และวิธีการบรรยายที่ช่วยเพิ่ม
การมีส่วนร่วมของผู้เรียน แนวทางหรือเทคนิคต่างๆ
เหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบ
ของการสอนบรรยายจาก traditional lecture
ไปสู่ interactive lecture ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำจำกัดความ

การสอนบรรยาย (lecture) มีรากศัพท์จากภาษาฝรั่งเศส หมายถึง การอ่าน (reading) มีหลักฐานเกี่ยวกับรูปแบบการสอนบรรยายมาเกือบหนึ่งศตวรรษ โดยผู้บรรยายจะอ่านหรือพูดต่อหน้าผู้ฟัง ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันโดยแทบจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงเลย การบรรยายที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้บรรยายหรือใช้เวลาเกือบทั้งหมดของการบรรยายไปกับการพูดของผู้บรรยาย โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย เรียกว่า traditional lecture

traditional lecture เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ประหยัด โดยผู้บรรยายหนึ่งคนสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเรียนรู้ขั้นต้นๆ ตาม revised Bloom's taxonomy เช่น ระดับของ remembering และ understanding จึงเหมาะกับการให้ภาพรวมของบทเรียน หรือ ให้ความรู้พื้นฐานก่อนการเรียนรู้ในหัวข้อที่มีความซับซ้อนมาก นอกจากนี้ traditional lecture ยังเหมาะกับการนำเสนอข้อมูลใหม่ๆ เช่น ข้อมูลจากงานวิจัยที่ยังไม่มีการตีพิมพ์ หรือ เมื่อต้องการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม traditional lecture มีข้อจำกัดในการสร้างความสนใจของผู้เรียนและมีข้อจำกัดในการส่งเสริมการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไปตาม revised Bloom's taxonomy เช่น ระดับของ evaluating และ creating (ในกรณีนี้ที่ผู้บรรยายต้องการให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นจาก understanding ควรพิจารณาจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากรูปแบบการบรรยาย)

ผู้บรรยายสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของ traditional lecture โดยการนำหลักการของการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม หรือ active learning มาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระดับที่สูงขึ้นด้วย การนำหลักการของ active learning มาประยุกต์ใช้ระหว่างการบรรยายนั้นจะช่วยเปลี่ยน traditional lecture ให้เป็น interactive lecture หรือ การสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีการสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์

การสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (learner-centered education) โดยผู้บรรยายจะออกแบบการบรรยาย ตั้งแต่ การเลือกเนื้อหา ลำดับและวิธีการนำเสนอเนื้อหา จนถึงเตรียมเอกสารประกอบการบรรยาย โดยมีการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลักเพื่อประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ผู้นิพนธ์ได้แบ่งขั้นตอนของการบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก คือ การเตรียมตัวของผู้บรรยาย การเตรียมเนื้อหาของการสอนบรรยาย การเตรียมสื่อประกอบการสอนบรรยาย การนำเสนอ (การบรรยาย) และการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

การเตรียมตัวของผู้บรรยาย

Practical point : ไม่ควรเริ่มด้วยการเลือกเนื้อหาที่จะใช้ในการบรรยาย เพราะมักจะได้อาณาปริมาณมากเกินไป ควรเริ่มต้นจากการตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน จากนั้นจึงกลั่นกรองเพื่อให้ได้เนื้อหาและหลักการที่สำคัญเท่านั้น

1

ผู้บรรยายควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบการบรรยายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยหลักการสำคัญคือความเข้าใจว่าการเรียนรู้เป็น “กระบวนการ” ที่ต่อเนื่อง ไม่ได้เป็น “ผลลัพธ์” หรือจุดสิ้นสุด การเรียนรู้เป็น “การเปลี่ยนแปลง” ที่เกิดขึ้นต่อการรับรู้ของผู้เรียนกับข้อมูลและสิ่งต่างๆ รอบตัว เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นเอง ไม่ได้เป็นผลจากการกระทำหรือการป้อนจากภายนอก ตัวอย่างผลการศึกษาที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนบรรยาย ได้แก่

- ความรู้ของผู้เรียนที่มีมาก่อน ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา
- ดังนั้น ผู้บรรยายควรทราบบรรยากาศเดิมของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงความรู้ที่มีมาก่อนสู่วัตถุประสงค์ของการบรรยาย
- ความสนใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน กำหนดวิธีการเรียนรู้และความทุ่มเทต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ผู้บรรยายควรส่งเสริมให้เกิดความสนใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน

- การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น ผู้บรรยายควรสื่อสารให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของการบรรยายและมีกิจกรรมที่ให้ข้อมูลย้อนกลับ

2 ผู้บรรยายควรทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้เรียน โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนการบรรยายและการประยุกต์ใช้ความรู้จากการบรรยายในสาขาวิชาชีพของผู้เรียน

- ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้บรรยายสามารถเลือกเนื้อหาและเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อนำไปสู่ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่บนโครงสร้างความรู้เดิมที่เกี่ยวข้อง

- การเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นการประยุกต์ใช้ความรู้จากการบรรยาย ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงที่ชัดเจน (relevance) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในตัวผู้เรียน

- ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้เรียน เช่น เทคนิคกระหว่างการบรรยายที่เคยใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ หรือปัญหาเกี่ยวกับการสอนที่เคยเกิดขึ้น จะช่วยในการวางแผนจัดการบรรยายที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3 ผู้บรรยายควรมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของการบรรยายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยในการเลือกหัวข้อและเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการสอนบรรยายทำได้ง่ายขึ้น (นอกจากนี้การมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนยังช่วยให้สามารถออกแบบการวัดผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย)

4 หลังจากได้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้บรรยายควรเลือก “หัวข้อ” ของเนื้อหา หรือ “หลักการสำคัญ” ที่ผู้เรียนควรเข้าใจเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์การเรียนรู้ดังกล่าว (โดยทั่วไป สำหรับการบรรยาย 1 ชั่วโมง ควรมีเพียง 2-3 หัวข้อหลัก)

5 หลังจากได้หัวข้อหรือหลักการที่เหมาะสมโดยมีจำนวนไม่มากเกินไปแล้ว จึงมาถึงขั้นตอนที่ผู้บรรยายจะเลือก “เนื้อหา” หรือ “รายละเอียด” ประกอบการสอนบรรยายที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักการดังกล่าว

6 ผู้บรรยายควรตรวจสอบ วัน เวลา และสถานที่ของการบรรยายด้วย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ยังพบว่าเวลาในการสอนบรรยาย เช่น ช่วงเช้าหรือช่วงบ่าย ยังส่งผลต่อการบรรยาย โดยควรจัดการสอนบรรยายในช่วงเช้า แต่ถ้าน้องสอนบรรยายในช่วงบ่าย ก็ควรจัดให้มีกิจกรรมระหว่างการบรรยาย เช่น การสนทนาระหว่างผู้เรียน

การเตรียมตัวของผู้บรรยาย

Practical point : ถ้าสอน (เนื้อหา หรือ รายละเอียด) มาก ผู้เรียนมักจะ “เรียนรู้” ได้น้อย

1 ผู้บรรยายควรทบทวนและศึกษาข้อมูลใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน แม้จะเป็นการสอนรายวิชาเบื้องต้นที่เน้นการให้ความรู้พื้นฐานก็ตาม เพราะการติดตามความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอจะช่วยให้ผู้บรรยายสามารถเชื่อมโยงและยกตัวอย่างประกอบการสอนได้ดีขึ้น ทั้งยังสามารถเล่าเรื่องราวที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 ผู้บรรยายควรนำ “เนื้อหา” ที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วว่าเหมาะสม มาเรียงร้อยเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจใน “หลักการ” และ “วัตถุประสงค์การเรียนรู้” ที่กำหนด โดยถ้าสามารถเรียงร้อยเนื้อหาให้เป็น “เรื่องราว” ที่น่าสนใจก็จะยิ่งช่วยให้ผู้เรียนจดจ่อกับการบรรยายได้มากขึ้น เช่น การเริ่มต้นด้วยโจทย์ผู้ป่วยที่มาด้วยปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับบทเรียนนั้นๆ จากนั้น ก็ค่อยๆ คลี่คลายปัญหาของผู้ป่วยไปพร้อมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ค่อยๆ ทำความคุ้นเคยและเข้าใจในเนื้อหาดังกล่าวมากขึ้น

3 การนำเสนอ “เรื่องราว” ที่มีโครงสร้างชัดเจนจากการเกริ่นนำ (วัตถุประสงค์) การเล่าเรื่อง ไปสู่การสรุปใจความสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนจดจ่ออยู่กับการบรรยายได้ดีกว่าการนำเสนอที่ไม่มีโครงสร้าง หรือโครงสร้างไม่ชัดเจน มีเนื้อหาข้ามไปมา

4 ผู้บรรยายควรสื่อสารให้ผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตั้งแต่ช่วงแรกการบรรยาย และควรมีการสรุปเป็นระยะๆ ระหว่างการบรรยายว่าได้บรรยายครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ใดไปแล้วบ้าง โดยอาจแทรกคำถามระหว่างการบรรยาย เพื่อให้สัญญาณแก่ผู้เรียนว่าได้เรียนรู้เรื่องใดไปแล้ว หรือ ยังมีประเด็นที่ไม่เข้าใจ

5 ผู้บรรยายควรคาดเดาคำถามจากผู้เรียนที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการสอนบรรยาย เพื่อปรับการบรรยายให้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้มากขึ้น เช่น การสะกดคำใหม่ๆ ที่ผู้เรียนไม่เคยรู้มาก่อน นิยามคำศัพท์ใหม่ หรือ รูปภาพของสิ่งที่กำลังบรรยาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถติดตามการบรรยายได้ง่ายขึ้น

6 ผู้บรรยายควรเตรียมปริมาณเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาของการสอนบรรยาย และควรเผื่อเวลาไว้สำหรับการตอบคำถามจากผู้เรียนด้วย เช่น ในเวลา 50 นาที อาจเตรียมการบรรยายไว้ประมาณ 40 - 45 นาที และให้เวลากับการตอบคำถามจากนักศึกษาประมาณ 5 - 10 นาที ในกรณีที่ไม่มีคำถามจากผู้เรียน ผู้บรรยายอาจเตรียมคำถามที่น่าสนใจมาถามผู้เรียนสำหรับเนื้อหาที่เตรียมมาแต่ไม่สามารถครอบคลุมในช่วงเวลาการบรรยายนั้น ผู้บรรยายสามารถให้เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาเพิ่มเติมนอกเวลาการสอนบรรยาย

7 ผู้บรรยายไม่ควรสอนเกินเวลาที่กำหนดให้ นอกจากจะเป็นการแสดงความสามารถต่อผู้สอนในคาบเรียนต่อไปแล้ว ยังเป็นการแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าผู้บรรยายเคารพต่อเวลาของผู้เรียนด้วย

8 ผู้บรรยายต้องตัดใจจากความต้องการส่วนตัวที่จะสอนบรรยายครอบคลุมให้ครบทุกรายละเอียดของเนื้อหา มีผู้บรรยายหลายท่านเชื่อว่าจะต้องพูดทุกๆ รายละเอียดระหว่างการบรรยายเท่านั้นจึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากหลายการศึกษา พบว่าการสอนบรรยายที่ให้เนื้อหามากเกินไปกลับไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงลึก หรือ deep learning

การเตรียมสื่อประกอบการสอนบรรยาย

Practical point : สื่อการสอนที่ดี มาจากการออกแบบที่ดี ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในผู้เรียนระหว่างการบรรยาย(อย่างไรก็ตาม สื่อที่เตรียมมาอย่างดีเพียงใด ก็ไม่สามารถทดแทนทักษะการสอนบรรยายที่มีประสิทธิภาพได้)

การสอนบรรยายที่มีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับลำดับและวิธีการนำเสนอข้อมูล ร่วมกับ การสื่อสารระหว่างผู้บรรยายและผู้เรียน การสอนบรรยายที่ดีอาจไม่ต้องใช้สื่อประกอบการบรรยายที่ซับซ้อน (เช่น การบรรยายในรูปแบบของ TED talk ที่มีเพียงผู้บรรยายกับภาพหรือข้อความสั้นๆ หรือ การสอนบรรยายที่มีเพียงชอล์กและกระดานดำ) อย่างไรก็ตาม การสอนบรรยายทางวิชาการมักมีเนื้อหาที่ซับซ้อน การออกแบบและสร้างสื่อประกอบการบรรยายที่เหมาะสมจึงยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในบทความนี้จะกล่าวถึงสื่อ 3 ชนิด คือ สไลด์ประกอบการสอนบรรยาย เอกสารประกอบการสอนบรรยาย (handout) และ เอกสารเนื้อหาการสอนบรรยาย (lecture note)

1 สไลด์ประกอบการสอนบรรยาย

ในปัจจุบัน การจัดทำสไลด์ประกอบการบรรยายสามารถทำได้บนโปรแกรมสำเร็จรูป เช่น PowerPoint หรือ Keynote นอกจากนี้ยังสามารถทำสไลด์ผ่านเว็บไซต์ เช่น Prezi และ Google Slide แต่ไม่ว่าจะใช้เครื่องมือใดในการทำสไลด์ประกอบการสอน ต่างก็มีข้อแนะนำอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน ได้แก่

1 สไลด์ช่วย “เสริม” ประสิทธิภาพการสอนบรรยาย ช่วยให้ผู้สอนบรรยายสื่อสารกับผู้เรียนได้ดีขึ้น

ช่วยเน้นย้ำเนื้อหาและหลักการที่สำคัญ สไลด์จึงไม่จำเป็นต้องมีรายละเอียดทุกอย่างตรงตามทุกคำที่ผู้สอนบรรยายทั้งหมด

2 สไลด์ที่มีจำนวนตัวหนังสือมากเกินไป จะทำให้ผู้เรียนจดจ่อกับการอ่านข้อความบนสไลด์มากกว่าการฟังและการทำความเข้าใจในบทเรียนระหว่างการบรรยาย

3 สไลด์อาจมีเพียงรูป มีคำหรือวลี ที่ช่วยเตือนผู้เรียนที่กำลังบรรยายเรื่องใด หรือส่วนใดของเนื้อหาทั้งหมด

4 สไลด์ที่ดี คือ สไลด์ที่เรียบง่าย ออกแบบโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น มีขนาดตัวหนังสือที่เหมาะสมและอ่านได้จากหลังห้องบรรยาย มีการใช้สีที่ช่วยให้ตัวหนังสือไม่กลืนไปกับพื้นหลัง มีปริมาณตัวหนังสือที่ไม่มากเกินไป มีการใช้รูปที่ชัดเจนและสัมพันธ์กับการบรรยาย มีองค์ประกอบบนสไลด์ที่ไม่แน่นเกินไป ไม่มีองค์ประกอบที่ดึงความสนใจของผู้เรียนไปจากข้อมูลที่สำคัญ

5 สไลด์ที่ดีไม่ใช่สไลด์ที่เต็มไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ มากมายหรือแต่งเติมจนไม่มีพื้นที่ว่าง แต่เป็นสไลด์ที่ไม่สามารถจะตัดองค์ประกอบใดออกไปได้อีก เพราะทุกองค์ประกอบล้วนผ่านการกลั่นกรองว่าสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

6 เมื่อได้สไลด์ทั้งหมดที่ต้องการ ควรตรวจสอบว่ามีความซ้ำซ้อนของเนื้อหาหรือไม่ สามารถเปลี่ยนตัวหนังสือเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิได้หรือไม่ ลำดับของสไลด์ช่วยส่งเสริมความเข้าใจของผู้เรียนหรือไม่ ในกรณีที่พบว่าสไลด์บางแผ่นเป็นเนื้อหาที่มีรายละเอียดมากเกินไปหรือสามารถให้ผู้เรียนอ่านเองได้ ก็สามารถปรับซ่อนสไลด์แผ่นนั้น หรือจัดทำเป็นเอกสารเนื้อหาการสอนบรรยาย (lecture note) แจกให้ผู้เรียนอ่านเพิ่มเติมได้

2 เอกสารประกอบระหว่างการสอนบรรยาย (handout)

เอกสารประกอบระหว่างการสอนบรรยาย มีจุดประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนติดตามการบรรยายได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องกังวลกับการจดบันทึก เอกสารนี้จึงไม่จำเป็นต้องมีทุกรายละเอียดของเนื้อหาที่บรรยาย แต่ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ ภาพรวมของเนื้อหา ลำดับหัวข้อการบรรยาย คำศัพท์ หลักการสำคัญ แผนภาพ ที่เรียงลำดับสอดคล้องกับลำดับการนำเสนอของการสอนบรรยาย และควรมีพื้นที่ว่างให้ผู้เรียนได้จดบันทึกสั้นๆ หรือจดคำถามระหว่างฟังการบรรยาย ส่วนรายละเอียดของการบรรยายหรือเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้บรรยายสามารถจัดทำเป็นเอกสารเนื้อหาการสอนบรรยาย (lecture note) โดยอาจแจกให้ผู้ฟังก่อนหรือหลังการบรรยายก็ได้

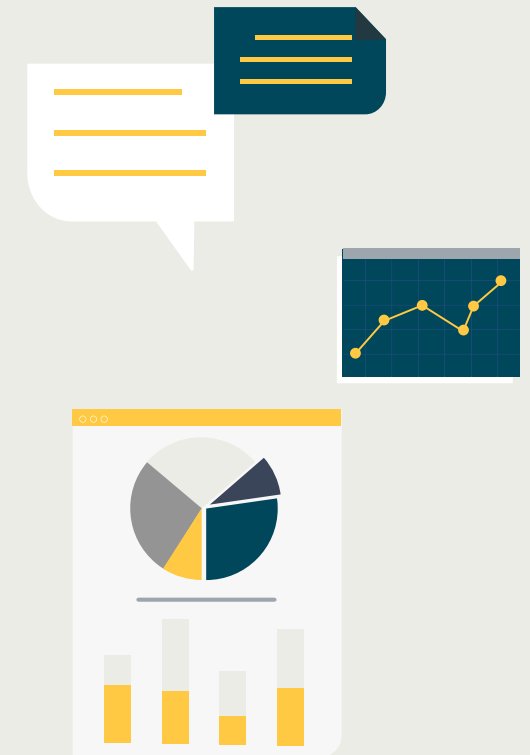
ข้อแนะนำที่สำคัญคือ ไม่ควรสร้าง handout จากไฟล์ของสไลด์ที่ใช้นำเสนอประกอบการสอนบรรยายโดยตรง แต่ควรดัดแปลงให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ของ handout เช่น กรณีสไลด์ที่ใช้นำเสนอมีพื้นหลังสีเข้มก็ควรปรับพื้นหลังเป็นสีขาว หรือ ถ้าสไลด์ที่ใช้นำเสนอมีรูปสีมากมาย อาจให้ผู้เรียนเข้าถึงไฟล์รูปสีดังกล่าวผ่าน internet นอกจากนี้ผู้บรรยายควรตรวจสอบด้วยว่า ตัวหนังสือใน handout ที่ทำออกมานั้นสามารถอ่านได้อย่างชัดเจนหรือไม่

ในกรณีที่ผู้สอนบรรยายต้องการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ก็สามารถจัดทำ handout ที่เรียกว่า interactive handout หรือ incomplete handout โดยเว้นที่ว่างใน handout เป็นระยะๆ โดยเฉพาะในส่วนที่มีความสำคัญหรือต้องการให้ผู้เรียนสนใจเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามผู้สอนบรรยายควรสื่อสารให้ผู้เรียนทราบเพื่อเตรียมตัวที่จะเขียนเติมข้อความในส่วน

สำคัญดังกล่าว ผู้นิพนธ์ขอแนะนำว่าไม่ควรให้ผู้เรียนจดทุกอย่างด้วยตนเองมากเกินไปเพราะอาจทำให้ไม่สามารถจดจ่อและทำความเข้าใจกับการบรรยายได้อย่างเต็มที่

3 เอกสารเนื้อหาการสอนบรรยาย (lecture note)

เอกสารเนื้อหาการสอนบรรยาย เป็นเอกสารที่ให้ข้อมูลรายละเอียดของการสอนบรรยาย โดยอาจรวมถึงข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่สามารถนำเสนอได้ในเวลาของการสอนบรรยายแต่เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจรวมถึงโจทย์คำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการสอนบรรยาย โดยอาจเป็นเอกสารที่ผู้บรรยายสร้างขึ้นโดยเฉพาะหรือเป็นบทความจากหนังสือหรือวารสารวิชาการก็ได้

การนำเสนอ (การบรรยาย)

Practical point : การบรรยายเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บรรยายและผู้ฟัง ขณะสอนบรรยายจึงควรสังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียนเพื่อปรับการบรรยายให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนส่วนใหญ่ เช่น เมื่อผู้เรียนเริ่มพูดคุยกันมากขึ้น ผู้บรรยายอาจควรสอบถามสาเหตุและปรับการบรรยายให้เหมาะสมกับสถานการณ์เฉพาะหน้า

หลังจากที่ผู้บรรยายได้เตรียมตนเอง เตรียมเนื้อหา และเตรียมสื่อประกอบการบรรยายได้ระดับหนึ่งแล้ว ขั้นตอนต่อมา คือ การข้อมนำเสนอ และการบรรยายในวันจริง

1 ผู้สอนบรรยายควรข้อมการนำเสนอก่อนการบรรยายจริง โดยเฉพาะถ้าเป็นการสอนครั้งแรกในหัวข้อที่จะบรรยาย โดยอาจไม่ต้องรอให้ได้เนื้อหาหรือจัดทำสื่อต่างๆ จนครบถ้วนสมบูรณ์ก็สามารถเริ่มข้อมได้ การข้อมบรรยายนอกจากจะช่วยให้ผู้บรรยายเห็นภาพรวมและความเชื่อมโยงของการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมด รวมทั้งประเมินเวลาที่ใช้อย่างจริงในการนำเสนอ เนื้อหาช่วยในการปรับลำดับของการนำเสนอและการคัดเลือกเนื้อหาบางส่วนออกจากการนำเสนอหรือการเพิ่มเนื้อหาสำคัญที่อาจไม่ได้รวบรวมไว้ระหว่างเตรียมตัวก่อนหน้าการข้อม

2 การนำเสนอที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย การเกริ่นนำ (introduction) การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นขั้นตอน (organized presentation) และการสรุปใจความสำคัญ (conclusion) โดยผู้บรรยายควรช่วยให้ผู้เรียนทราบเป็นระยะๆ ว่ากำลังบรรยายในหัวข้อใดหรือพูดถึงส่วนใดของเนื้อหาภาพใหญ่ทั้งหมด

3 หลังจากการข้อมบรรยายและการปรับปรุงการนำเสนอให้ดีขึ้นระดับหนึ่งแล้ว ผู้สอนบรรยายควรหาโอกาสข้อมนำเสนอโดยมีเพื่อนร่วมงานที่สามารถ

ให้ข้อมูลย้อนกลับเข้าร่วมฟังด้วย การเปิดใจรับฟังข้อมูลย้อนกลับที่หลากหลายมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองในฐานะผู้บรรยาย

4 ผู้บรรยายควรมหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่บรรยาย โดยเฉพาะกรณีที่ไม่เคยไปที่ห้องบรรยายนั้นมาก่อน ถ้าเป็นไปได้ควรมีโอกาสได้สำรวจสถานที่บรรยายจริง เพื่อดูลักษณะของห้อง ตำแหน่งของแท่นบรรยาย ในกรณีที่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการบรรยายกับผู้เรียน ผู้บรรยายควรลองเดินดูรอบห้องบรรยายว่าสามารถทำได้สะดวกหรือไม่ สามารถเดินเข้าไปใกล้ผู้ฟังได้มากน้อยเพียงใด

5 ผู้บรรยายควรมีข้อมูลทางเทคนิคต่างๆ ของห้องบรรยาย เช่น ในห้องมีสัญญาณ Wi-Fi หรือไม่ อุปกรณ์ในห้องรองรับระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่ใช้หรือไม่ (Windows หรือ Mac) สามารถใช้ audience response system เช่น clicker หรือ voter ได้หรือไม่

6 ควรทดลองฉายสไลด์ประกอบการบรรยายขึ้นบนจอของห้องบรรยายเพื่อดูคุณภาพของสไลด์บนจอใหญ่ เช่น ตัวหนังสือที่ใช้สามารถอ่านได้สะดวกจากหลังห้องบรรยายหรือไม่ รูปภาพที่ใช้คมชัดหรือไม่ สีที่เห็นบนจอภาพแตกต่างจากสีที่ดูผ่านหน้าจคอมพิวเตอร์หรือไม่ ไฟล์ที่เตรียมมาสามารถใช้ผ่านอุปกรณ์ของห้องบรรยายหรือไม่ เช่น ไฟล์วีดีโอ เป็นต้น

7 ในวันที่สอนบรรยาย ผู้บรรยายควรไปถึงห้องบรรยายก่อนเวลา การได้พูดคุยเล็กน้อยกับผู้เรียนก่อนเริ่มการสอนบรรยายหรือการได้สังเกตกลุ่มผู้เรียนในคาบเรียนก่อนหน้าจะช่วยให้การปรับวิธีการบรรยายเพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

8 ถ้าเป็นการสอนบรรยายครั้งแรกให้กับกลุ่มผู้เรียนนั้นๆ ผู้สอนบรรยายควรเริ่มการบรรยายด้วยการทักทายและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้บรรยายกับผู้เรียน เช่น ผู้บรรยายอาจเคยเป็นผู้ฟังในห้องบรรยายนี้มาก่อน หรือ ลูกของผู้บรรยายก็เป็นนักศึกษาเหมือนกับกลุ่มผู้เรียน เมื่อผู้เรียนรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้บรรยาย ผู้เรียนจะพยายามตั้งใจฟังการบรรยายมากขึ้น ดังนั้น การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันและกันนี้ถือเป็นหน้าที่ของผู้สอนบรรยายที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในผู้เรียน

9 ผู้สอนบรรยายควรแสดงออกถึงความกระตือรือร้นต่อเรื่องราวที่กำลังบรรยาย ผ่านสีหน้า ท่าทาง การใช้น้ำเสียง หรือการเล่าเรื่องสั้นๆ ของตนเอง เช่น แรงบันดาลใจที่มีต่อหัวข้อที่กำลังบรรยาย ความกระตือรือร้นที่ส่งไปถึงผู้เรียนนอกจากจะช่วยตรึงความสนใจของผู้เรียนให้อยู่กับการบรรยายแล้วยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้อีกด้วย

10 ผู้สอนบรรยายควรแสดงออกถึงความใส่ใจต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ให้ความรู้ผู้เรียนได้คิดและจดบันทึกเมื่อพูดถึงประเด็นที่เข้าใจยาก ให้โอกาสผู้เรียนได้ถามระหว่างการบรรยาย หรือ การถามผู้เรียนในกรณีที่มีเสียงต่างๆ เกิดขึ้นระหว่างการบรรยาย เมื่อผู้เรียนสัมผัสได้ถึงความใส่ใจของผู้สอนบรรยาย จะส่งผลให้ผู้เรียนใส่ใจการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น

11 ผู้สอนบรรยายควรแสดงออกถึงความเคารพต่อเวลาของผู้เรียน เช่น เริ่มสอนตรงเวลาแม้ว่าผู้เรียนบางส่วนยังมาไม่ถึงห้องบรรยาย หรือ สิ้นสุดการสอนบรรยายภายในเวลาที่กำหนด สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้บรรยายและผู้เรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์แบบมืออาชีพ (professional relationship) ให้ผู้เรียนเคารพการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่นในห้องบรรยาย

12 ระหว่างการสอนบรรยาย ผู้บรรยายควรให้สัญญาณ (signpost) แก่ผู้เรียนเป็นระยะๆ เช่น เมื่อเปลี่ยนผ่านระหว่างการบรรยายแต่ละหัวข้อย่อย เมื่อสอนได้ตามแต่ละวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เมื่อถึงหัวข้อที่เข้าใจยากอาจต้องตั้งใจฟังเป็นพิเศษ โดยการสรุปเป็นระยะๆ ว่าได้บรรยายเรื่องราวใดหรือหลักการใดไปแล้วบ้างจะช่วยให้ผู้เรียนทราบว่ากำลังเรียนอยู่ในหัวข้อใดของการบรรยาย ซึ่งจะช่วยตรึงความสนใจของผู้เรียนที่มีจำกัดให้อยู่กับการบรรยายได้ดีขึ้น

13 เมื่อต้องการให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลหรือหลักการที่สำคัญ ผู้บรรยายควรพูดย้ำเป็นระยะๆ เช่น บอกตั้งแต่เริ่มต้นว่าอะไรสำคัญ บอกในช่วงที่กำลังบรรยายสิ่งสำคัญนั้นๆ และบอกสิ่งสำคัญอีกครั้งในช่วงสรุปการบรรยาย เทคนิคของการพูดย้ำที่ไม่ทำให้น่าเบื่อเกินไป คือ การย้ำหลักการสำคัญโดยใช้ตัวอย่างหรือเรื่องราวที่แตกต่างกันแต่ยังนำไปสู่หลักการสำคัญเดียวกัน

14 สาเหตุที่ทำให้ความน่าสนใจของการบรรยายลดลง ทั้งๆ ที่เป็นปัจจัยที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ง่าย คือ การที่ผู้สอนบรรยายอ่านข้อความตามที่เขียนบนสไลด์ติดต่อกันหลายๆ สไลด์ ดังนั้น ผู้บรรยายไม่ควรอ่านสไลด์แบบคำต่อคำให้ผู้เรียนฟัง

15 วิธีที่ช่วยป้องกันไม่ให้ผู้บรรยายอ่านสไลด์ คือ การทำสไลด์โดยใช้ตัวอักษรให้น้อยที่สุด (ใช้เพียงรูปคำศัพท์ หรือ วลีสั้นๆ)

16 ผู้สอนบรรยายควรพัฒนารูปแบบการบรรยายของตนเอง มีความมั่นใจระหว่างการสอนบรรยายและสนุกกับการบรรยาย ผู้นิพนธ์พบจากประสบการณ์ว่าการบรรยายที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นนับตั้งแต่วินาทีที่ผู้ฟังสามารถเชื่อมโยงกับผู้บรรยายผ่านความสนุกของการบรรยาย อย่างไรก็ตาม ความสนุกในบริบทนี้ ไม่จำเป็นต้องมาพร้อมกับความตลกขบขัน แต่เป็นความกระตือรือร้นของผู้บรรยายที่ผู้ฟังสัมผัสได้ระหว่างการบรรยายนั่นเอง

Interactive lecture

การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

ผู้สอนบรรยายสามารถส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนได้หลายวิธี เพื่อความสะดวกและเชื่อมโยงกับเนื้อหาในบทที่ 6 ผู้นิพนธ์ขอแนะนำการจัดการสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture) ผ่านการประยุกต์ใช้องค์ประกอบของ active learning ได้แก่ feedback (F), activity (A), individualization (I) และ relevance (R) หรือ 'FAIR' ด้วยการผนวก 'FAIR' เข้าไปในขั้นตอนของการเตรียมการบรรยายแบบ traditional lecture

การเตรียมสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture) สามารถเริ่มได้จากการแบ่ง traditional lecture ออกเป็นการบรรยายย่อย (mini-lecture) ที่มีความยาวประมาณ 10-15 นาที แต่ละการบรรยายย่อยจะครอบคลุมหลักการสำคัญหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพียง 1-2 ข้อ โดยระหว่างแต่ละการบรรยายย่อยจะคั่นด้วย “กิจกรรม” เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนเนื้อหาจากการบรรยาย เช่น ตอบคำถามที่น่าสนใจหรือร่วมสนทนากับผู้เรียนที่นั่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน นอกจากกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ยังเป็นการช่วย ‘reset’ ความจดจ่อต่อการบรรยายของผู้เรียนสำหรับการบรรยายย่อยถัดไปอีกด้วย

เนื้อหาต่อไปนี้จะเน้นการประยุกต์ใช้หลักการ 'FAIR' เพื่อปรับการบรรยายแบบ traditional lecture ไปสู่รูปแบบการสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture)

1 การนำ Feedback มาประยุกต์ใช้กับการสอนบรรยาย

การให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ช่วยให้ผู้เรียนได้ประเมินความรู้ของตนเองจากการฟังบรรยาย เพื่อนำไปสู่การวางแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนเองต่อไป การประยุกต์ใช้ feedback ที่ง่ายที่สุดระหว่างการบรรยายที่มีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก คือ การใช้คำถามที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่บรรยาย โดยผู้บรรยายสามารถเลือกระดับความยากง่ายของคำถาม ให้ผู้ฟังตอบคำถาม จากนั้นผู้บรรยายเฉลยคำถามตามด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผลการตอบคำถาม

คำถามที่ใช้เพื่อจุดประสงค์นี้มักเป็นคำถามแบบมีตัวเลือก ซึ่งแต่ละตัวเลือกได้ผ่านการออกแบบมาเพื่อแยกแยะผู้เรียนที่มีความเข้าใจในระดับต่างๆ กัน เมื่อผู้เรียนได้ตอบคำถามด้วยตนเองแล้ว ผู้บรรยายสามารถให้คำแนะนำได้ว่าการเลือกตอบแต่ละตัวเลือกสะท้อนว่าผู้เรียนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับเรื่องใดและควรไปศึกษาเพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง

ผู้บรรยายสามารถแทรกคำถามได้ตลอดการบรรยาย ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของคำถาม เช่น

1 คำถามช่วงเริ่มการบรรยาย มักถามเพื่อใช้ประเมินภาพรวมเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนที่มีมาก่อนการบรรยาย

2 คำถามระหว่างการบรรยาย มักถามหลังจากได้บรรยายเกี่ยวกับหลักการใดหลักการหนึ่งจบไปแล้ว หรือเป็นคำถามทบทวนหลักการก่อนที่จะแสดงการประยุกต์ใช้หลักการนั้นๆ (เป็นคำถามระหว่างแต่ละ mini-lecture)

3 คำถามช่วงท้ายการบรรยาย ถามเพื่อทบทวนหลักการสำคัญที่บรรยายมาทั้งหมดหรือเป็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนจากคาบบรรยาย

ผู้บรรยายควรอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจในกระบวนการและให้ผู้เรียนตอบคำถามด้วยตนเอง ผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมนี้จะขึ้นกับการตั้งคำถามและความตั้งใจในการตอบคำถามของผู้เรียน นอกจากนี้ สิ่งสำคัญในการใช้คำถามระหว่างการบรรยาย คือ การรอคำตอบโดยไม่เร่งรัดหรือรีบเฉลยคำตอบ และต้องวางแผนการตอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสได้คิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อนที่จะเฉลยคำตอบ ตัวอย่างวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสคิดด้วยตนเอง ได้แก่ การให้ผู้เรียนเขียนคำตอบลงในกระดาษ การใช้ audience response system การสุ่มถามผู้เรียนอย่างน้อยสองถึงสามคนโดยที่ไม่รีบบอกว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องหรือไม่

ในกรณีที่ผู้สอนบรรยายมีคาบบรรยายต่อเนื่องมากกว่า 1 ครั้ง อาจใช้คำถามปิดท้ายคาบบรรยายครั้งก่อนหน้า จากนั้นตรวจดูคำตอบของนักศึกษา เพื่อนำผลการตอบคำถามมาให้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการบรรยายครั้งถัดไป

2 การนำ Activity มาประยุกต์ใช้กับการสอนบรรยาย

การนำกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากการนั่งฟังบรรยายมาใช้ระหว่างการสอนบรรยายช่วยให้ นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้อย่างมากขึ้น โดยความสำคัญของกิจกรรมในบริบทนี้อาจไม่ได้อยู่ที่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย (physical activity) แต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกิจกรรมทางความคิด (mental activity) กับเนื้อหาการบรรยาย ตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างคาบบรรยาย ได้แก่

1 Comparative note-taking ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบสิ่งที่ตนจดบันทึกกับสิ่งที่ผู้เรียนคนอื่นจดบันทึกระหว่างการบรรยาย เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนได้รับ interactive handout หรือ incomplete handout นอกจากจะช่วยตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนระหว่างการบรรยายแล้ว ในกรณีที่มีการจดบันทึกต่างกันยังอาจช่วยจุดประกายให้เกิดการสนทนาระหว่างผู้เรียนหรือนำไปสู่คำถามเพิ่มเติมที่น่าสนใจ

2 Paraphrase ให้ผู้เรียนเขียนสรุปจากความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างการบรรยาย โดยใช้ภาษาของผู้เรียนเอง หรือ ให้ผู้เรียนอธิบายเนื้อหาของการบรรยายโดยไม่ใช้คำศัพท์เฉพาะทางวิชาการ อาจยกสถานการณ์สมมติ เช่น กรณีอธิบายให้เด็กเล็กฟัง หรือ อธิบายให้ผู้ป่วยที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางชีววิทยาเข้าใจเกี่ยวกับโรคที่เป็น

3 One-sentence summary ให้ผู้เรียนเขียนสรุปหลักการสำคัญของเนื้อหาการบรรยายในหนึ่งถึงสองประโยค โดยอาจเป็นการสรุปจากแต่ละ mini-lecture หรือ สรุปจากทั้งการบรรยาย กิจกรรมนี้นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่ฟังจากการบรรยายแล้ว ยังช่วยฝึกการสรุปประเด็นสำคัญและฝึกการเขียนที่สั้น กระชับ ตรงประเด็น

4 Application card ให้ผู้เรียนได้ฝึกประยุกต์ใช้ความรู้จากการบรรยายในสถานการณ์จำลอง สามารถใช้เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียนในช่วงเริ่มต้นของการสอนบรรยาย หรือใช้เป็นกิจกรรมช่วยระดมความคิดจากผู้เรียนเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความรู้จากการบรรยายไปใช้ในชีวิตจริง

5 Think-Pair-Share ให้ผู้เรียนตอบคำถามด้วยตนเอง (think) อาจให้เขียนคำตอบลงในกระดาษหรือ handout จากนั้นให้แลกเปลี่ยนคำตอบกับผู้อื่น

เรียนที่นั่งใกล้กัน (pair) เมื่อผู้เรียนได้ปรึกษาและตกลงเกี่ยวกับคำตอบแล้ว ผู้บรรยายอาจเฉลยคำตอบ หรือ สุ่มเรียกให้ผู้เรียนนำเสนอคำตอบต่อผู้เรียนทั้งห้องเรียน (share)

6 One-minute paper หรือ The clearest and the muddiest points เมื่อสิ้นสุดการบรรยายย่อยแต่ละส่วนหรือการบรรยายทั้งคาบเรียน ให้ผู้เรียนเขียนตอบสั้นๆ ถึงประเด็นสำคัญของการบรรยายโดยใช้เวลาประมาณหนึ่งนาที เช่น ให้เขียนประเด็นที่ผู้เรียนเข้าใจอย่างดีที่สุดหนึ่งประเด็น และเขียนประเด็นที่ยังไม่เข้าใจมากที่สุดหนึ่งประเด็น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนถึงเนื้อหาของการบรรยายและทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ ผู้สอนบรรยายยังสามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาใช้เชื่อมโยงเนื้อหาที่บรรยายกับคาบการเรียนถัดๆ ไป และยังสามารถนำข้อมูลมาช่วยพัฒนาการสอนบรรยายในครั้งต่อไปได้อีกด้วย

7 Student-generated question ให้ผู้เรียนเขียนโจทย์คำถามรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการบรรยาย เช่น ข้อสอบเติมคำสั้นๆ ข้อสอบถูกหรือผิด หรือ ข้อสอบที่มี 4-5 ตัวเลือก จากนั้นอาจให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนทำโจทย์ดังกล่าว หรือ เก็บโจทย์และเลือกหรือสุ่มมาใช้เป็นคำถามในชั้นเรียน

ผู้บรรยายสามารถวางแผนกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือหลายๆ ชนิดร่วมกัน เช่น ให้ผู้เรียนทำกิจกรรม paraphrase หรือ one-sentence summary หรือ application card แล้วต่อด้วย comparative note-taking จากนั้นผู้บรรยายอาจเก็บคำตอบเพื่อตรวจ และให้ข้อมูลย้อนกลับก็ได้ การประยุกต์ใช้กิจกรรมต่างๆ ขึ้นอยู่กับความสำคัญของเนื้อหาส่วนนั้นๆ และเวลาของการบรรยาย

3 การนำ Individualization มาประยุกต์ใช้กับการสอนบรรยาย

การสอนบรรยายเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เนื่องจากข้อจำกัดของรูปแบบการสอนแบบบรรยายและสถานที่ โดยเฉพาะห้องบรรยายที่ถูกออกแบบมาให้ผู้เรียนนั่งฟังโดยหันหน้าไปยังหน้าห้องเรียนเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ผู้บรรยายสามารถเพิ่ม Individualization เพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียนได้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอนบรรยายที่หลากหลายให้มีทั้งตัวหนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ รวมทั้งภาพเคลื่อนไหวต่างๆ นอกจากนี้ การเพิ่มกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการพูดคุยกับผู้เรียนในบริเวณใกล้เคียงยังช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในกลุ่มที่ชอบการเคลื่อนไหวร่างกายอีกด้วย

3 การนำ Relevance มาประยุกต์ใช้กับการสอนบรรยาย

ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ (adult learner) จะจดจ่อกับกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียนกับจุดมุ่งหมายในระยะยาว เช่น การประกอบอาชีพในอนาคต รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้แบบผิวเผิน (superficial learning) พัฒนาเป็นการเรียนรู้ในเชิงที่ลึกซึ้ง (deep learning) อีกด้วย ผู้สอนบรรยายสามารถเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเห็นถึง relevance ของบทเรียนกับการนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในอนาคต โดยอาจชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงดังกล่าวตั้งแต่ช่วงแรกของบทเรียน ผ่านการเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงของผู้บรรยาย เช่น เรื่องราวของการดูแลรักษาผู้ป่วย หรือนำเสนอผ่านข่าวที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน หรือนำเสนอเชื่อมโยงกับภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้บรรยายอาจใช้วิธีการที่กล่าวถึงในหัวข้อการนำ activity มาประยุกต์ใช้ได้แก่ application card ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนช่วยกันเชื่อมโยงเนื้อหาของการบรรยายกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เห็น relevance ของเนื้อหาจากการบรรยายเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

1. Cashin EW. Effective lecturing. The IDEA center. Report number: 46, 2010.
2. Lom B. Classroom activities: Simple strategies to incorporate student-centered activities within undergraduate science lecture. The Journal of Undergraduate Neuroscience Education. 2012; 11(1): A64-A71.
3. Graffam B. Active learning in medical education: Strategies for beginning implementation. Medical Teacher. 2007; 29: 38-42.
4. Richardson D. Don't dump the didactic lecture; fix it. Advances in Physiology Education. 2008; 32: 23-24.
5. Millis BJ. Active learning strategies in face-to-face courses. The IDEA center. Report number: 53, 2012.
6. Cantillon P. Teaching large groups. British Medical Journal. 2003; 326: 437-440.
7. Miller CJ, McNear J, and Metz MJ. A comparison of traditional and engaging lecture methods in a large, professional-level course. Advances in Physiology Education. 2013; 37: 347-355.
8. Ambrose SA, Bridges MW, DiPietro M, Lovett MC, and Norman MK. How Learning Works: Seven research-based principles for smart teaching. San Francisco; Jossey-Bass Publishing: 2010.
9. Brown G. and Manogue M. AMEE Medical Education Guide No. 22: Refreshing lecturing: a guide for lecturers. Medical Teacher. 2001; 23: 2311-244.
10. How to create memorable lecture. The Center for Teaching and Learning, Stanford University, USA. Newsletter: 14, 2005.

“

สรุป การสอนบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive lecture) เป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนจดจ่อกับการบรรยายได้ดีขึ้นกว่าการบรรยายทั่วๆ ไป (traditional lecture) เมื่อผู้เรียนจดจ่อและมีส่วนร่วมกับเนื้อหาการบรรยายมากขึ้นก็จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนมากขึ้น การปรับรูปแบบการสอนสู่การบรรยายอย่างมีปฏิสัมพันธ์สามารถทำได้โดยประยุกต์หลักการของ active learning หรือ 'FAIR' เข้ากับการบรรยาย โดยอาจเริ่มจากการแบ่งการบรรยายออกเป็นส่วนย่อยๆ สลับกับการทำกิจกรรมสั้นๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนเนื้อหาจากการบรรยายและมีการปรึกษาพูดคุยกับนักศึกษาที่นั่งอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กัน